

Дослідження соціально-культурного розвитку міського простору в соціологічних вимірах сьогодення

Ольга Горпинич, Зарема Ібрагімова, Державний університет телекомунікацій

Розглянуті сучасні підходи до соціологічного дослідження проблеми соціально-культурного розвитку локальних (міських, регіональних) соціальних просторів у контекстах трансформації міжкультурних взаємин у комунікативно-інформаційних умовах сьогодення. Виділені ключові аспекти виявлення чинників нових соціальних відносин, цінностей, норм, ментальності, соціально-психологічних властивостей членів полікультурних громад в умовах розвитку технологій формування громадської думки. Охарактеризовані основні тенденції сучасної міжкультурної взаємодії як повсякденної зміни станів, якостей, сфер діяльності, інтеграції цінностей і породження нових форм культурної активності. Обґрунтовується потреба соціологічного опрацювання чинників впливів інформаційних технологій, що містять ознаки як прямих, так і опосередкованих (неявних) форм впливу на регіональну багатокультурну спільноту. Визначаються перспективні напрями соціологічного дослідження чинників сумісності територіальних культурних ідентичностей для реалізації більш ефективних способів спільного життя в контексті розвитку нових форм культурного самовизначення і подальших міжкультурних взаємодій регіональних спільнот. Соціокультурний регіональний простір розглядається як структурований соціальний простір, в якому трансформаційні зміни в суспільстві привели до інтенсифікації різних форм мобільності соціальних суб'єктів, зміни якісного і кількісного складу соціально-культурних груп, виникнення нових – за чинниками обумовленості, поглиблення культурно-середовищної поляризації всередині традиційних, формування нової моделі міжкультурних взаємин. Еволюція соціологічних розвідок від досліджень соціальних аспектів урбанізації та їх впливу на діяльність окремих індивідів і спільнот до вивчення чинників функціонування самостійних соціокультурних утворень в широких контекстах регіонального розвитку обумовлюється змінами, які викликані трансформаційними процесами в сучасному суспільстві. Автори статті роблять висновок, що сьогоднішньою проблемою соціологічного супроводу постають відносно слабкі кореляції між соціально-культурними чинниками формування регіональних спільнот та динамікою міжкультурно-комунікативних характеристик індивідів в інформаційних умовах сьогодення, що ускладнює застосування традиційних для соціології методик вивчення процесів соціальної мобільності. В статті підкреслюється, що особливої актуальності набуває аналіз соціокультурної політики і стратегій культурного розвитку місцевих громад у контексті проблем, викликаних наслідками війни, що ґрунтується на принципі багатовимірного ієрархічного дослідження стратифікаційних моделей із комбінацією об'єктивних і суб'єктивних індикаторів, якісних і кількісних вимірників об'єктивних і суб'єктивних показників для виявлення найбільш успішних адаптаційних стратегій.

Ключові слова: *соціальний простір міста; трансформація соціального простору; міжкультурна комунікація; регіональні чинники взаємодії культур; комунікативно-інформаційні технології; соціологічний супровід*

Research of socio-cultural development of urban space in the sociological dimensions of the present

Olha Horpynych, Zarema Ibrahimova, State University of Telecommunications

The article deals with modern approaches to the sociological study of the problem of the socio-cultural development of local (urban, regional) social spaces in the context of the transformation of intercultural relations in today's communication and information conditions. Highlighted key aspects of identifying factors of new social relations, values, norms, mentality, socio-psychological properties of members of multicultural communities in the context of the development of technologies for the formation of public opinion. The main trends of modern intercultural interaction are characterized as everyday changes in conditions, qualities, fields of activity, integration of values and the generation of new forms of cultural activity. The necessity of a sociological analysis of factors influencing information technologies, containing signs of both direct and indirect (implicit) forms of influence on a regional multicultural community, is substantiated. It identifies promising areas of sociological research on the compatibility factors of territorial cultural identities for successful implementation of effective ways of living together in the context of developing new forms of cultural self-determination and further intercultural

interactions of regional communities. Socio-cultural regional space is considered as a structured social space in which transformational changes in society have led to the intensification of various forms of mobility of social actors, changes in the qualitative and quantitative composition of socio-cultural groups, the emergence of new ones - due to the factors of conditionality, the deepening of cultural and environmental polarization within the traditional, the formation of a new model of intercultural relations. The evolution of sociological research from the research of the social aspects of urbanization and its impact on the activities of individual individuals and communities to study the factors of the functioning of independent socio-cultural entities in the broad contexts of regional development is due to changes that are caused by transformational processes in modern society. The authors of the article conclude that the current problem of sociological support is the relative weak correlation between socio-cultural factors of the formation of regional communities and the dynamics of intercultural and communicative characteristics of individuals in the information conditions of the present, which complicates the use of traditional methods for sociology of studying processes of social mobility. The article emphasizes that the analysis of sociocultural policy and strategies of cultural development of local communities in the context of problems caused by the consequences of war, which is based on the principle of multidimensional hierarchical research of stratification models with a combination of objective and subjective indicators, qualitative and quantitative measures Subjective and objective indicators to identify the most successful adaptation strategies.

Keywords: *social space of the city; transformation of social space; intercultural communication; regional factors of interaction of cultures; communicative information technologies; sociological support*

Исследование социально-культурного развития городского пространства в социологических измерениях современности

Ольга Горпинич, Зарема Ибрагимова, Государственный университет телекоммуникаций

Рассмотрены современные подходы к социологическому исследованию проблемы социально-культурного развития локальных (городских, региональных) социальных пространств в контекстах трансформации межкультурных отношений в коммуникативно-информационных сегодняшних условиях. Выделены ключевые аспекты выявления факторов новых социальных отношений, ценностей, норм, ментальности, социально-психологических свойств членов поликультурных сообществ в условиях развития технологий формирования общественного мнения. Охарактеризованы основные тенденции современного межкультурного взаимодействия как повседневного изменения состояний, качеств, сфер деятельности, интеграции ценностей и порождение новых форм культурной активности. Обосновывается необходимость социологического анализа факторов влияния информационных технологий, содержащих признаки как прямых, так и косвенных (неявных) форм воздействия на региональное многокультурное сообщество. Определяются перспективные направления социологического исследования факторов совместимости территориальных культурных идентичностей для успешной реализации эффективных способов совместной жизни в контексте развития новых форм культурного самоопределения и дальнейших межкультурных взаимодействий региональных сообществ. Социокультурное региональное пространство рассматривается как структурированное социальное пространство, в котором трансформационные изменения в обществе привели к интенсификации различных форм мобильности социальных субъектов, изменению качественного и количественного состава социально-культурных групп, возникновению новых – по факторам обусловленности, углубления культурно-средовой поляризации внутри традиционных, формированию новой модели межкультурных взаимоотношений. Эволюция социологических разведок, от исследований социальных аспектов урбанизации и их влияния на деятельность отдельных индивидов и сообществ до изучения факторов функционирования самостоятельных социокультурных образований в широких контекстах регионального развития, обуславливается изменениями, которые вызваны трансформационными процессами в современном обществе. Авторы статьи делают вывод, что сегодняшней проблемой социологического сопровождения являются относительно слабые корреляции между социально-культурными факторами формирования региональных сообществ и динамикой межкультурно-коммуникативных характеристик индивидов в информационных условиях, что затрудняет применение традиционных для социологии методик изучения процессов социальной мобильности. В статье подчеркивается, что особую актуальность приобретает анализ социокультурной политики и стратегий культурного развития местных общин в контексте проблем, вызванных последствиями войны, основанной на принципе многомерного иерархического исследования стратификационных

моделей с комбинацией объективных и субъективных индикаторов, качественных и количественных измерителей об объективных и субъективных показателях для выявления наиболее успешных адаптационных стратегий.

Ключевые слова: социальное пространство города; трансформация социального пространства; межкультурная коммуникация; региональные факторы взаимодействия культур; коммуникативно-информационные технологии; социологическое сопровождение

Постановка проблеми.

Соціокультурна ситуація в сучасних спільнотах має тенденцію до ускладнення, з одного боку, засвідчуючи соціальний прогрес, з іншого – породжує безліч проблем для людини. Можна стверджувати, що в кожній соціальній ніші переважають певні тенденції, характерні для всього суспільства, – поглиблення соціальної диференціації і розшарування за різноманітними ознаками. Істотну роль у змінах соціальної структури спільнот в умовах трансформаційних змін відіграє соціальна мобільність, яка проявляється у зміні індивідом соціального статусу; його входженні в нове середовище; набутті нових статусів. Актуальними на часі є дослідження соціокультурних аспектів закріплення нових соціальних відносин, цінностей, норм, ментальності, соціально-психологічних властивостей членів суспільства, громадської думки тощо.

Аналіз досліджень та публікацій.

Незважаючи на активізацію в останні роки досліджень з цієї теми в галузі соціології міста (В. Городяненко, І. Євдокимова, А. Яковенко, С. Катаєв, А. Ячний, О. Семашко, А. Демичева, М. Шульга, С. Яковлева, Ю. Тарабукін, Н. Ходько, Ю. Сурмін та інші), залишається ще багато аспектів, що потребують детального розгляду аспектів міжкультурної взаємодії соціальних акторів – представників полікультурного українського соціуму в контексті впливів актуальних для сьогодення трансформаційних чинників.

Як зазначають науковці, соціологічні дослідження трансформації соціального простору міста сьогодні загалом концентрують у собі здобутки соціогуманітарних дисциплін [11] крізь призму різних сучасних концептуальних підходів. Деякою мірою умовно можна поділити їх на п'ять груп: економічний, соціально-економічний, функціональний, екологічний та соціологічний підходи [10, с. 32]. На початку XXI століття зріс інтерес до чинників становлення соціокультурного простору локальних (регіональних) спільнот як культурної проблеми, і виявилася необхідність вивчення її характеристик у контексті сучасної культури і міжкультурних відносин.

Метою статті є розгляд підходів до соціологічного дослідження проблеми соціально-культурного розвитку локальних (міських, регіональних) соціальних просторів у контекстах трансформації міжкультурних взаємин у комунікативно-інформаційних умовах сьогодення.

Виклад основного матеріалу.

В руслі соціологічної традиції розгляду соціальних структур Е. Дюркгайма, Г. Зіммеля, М. Вебера, Ф. Тьонніса й інших Т. Парсонс зауважував, що «законно прирівнювати підсистему підтримки патерна суспільства до культурної системи, оскільки її первинною функцією є зчленування соціальної системи як такої, тобто системи, конструйованої соціальною взаємодією, з культурними патернами і нормами» [6, с. 62].

Т. Парсонс виділяє чотири механізми еволюції соціальних систем і спільнот:

- механізм диференціації, коли системи соціальної дії поділяються на більш спеціалізовані по своїх елементах і функціях;
- механізм зростання адаптивності до зовнішнього середовища в результаті диференціації систем соціальної дії
- механізм інтеграції, що забезпечує включення в суспільство нових систем соціальної дії;
- механізм ціннісної генералізації, що складається в формуванні нових ідеалів, цінностей, норм поведінки і перетворення їх в масове явище.

Особливе місце у функціонуванні цих механізмів відводиться культурі, яка володіє «надординарною інтеграційною технікою системи дій», тобто: «сама культура визначає суть, якість взаємодій між соціальними агентами та інтегрує індивіда в соціальну систему; сама культура володіє особливою здатністю проникати в усі інші системи та підсистеми, будучи їхньою органічною частиною; сама культура може мати самостійну форму існування, виступаючи у вигляді знань, ідей, цінностей і норм» [6, с. 40].

Соціологічне дослідження регіональних особливостей медійного простору як соціокультурного феномену є актуальним в силу ускладнення комунікативних технологій, зокрема мас-медійних. З одного боку, спостерігаються значні розшарування і відсутність однорідності в сенсі

виробництва єдиного, спільного для всіх знання, що посилює інтерес до вивчення ЗМІ з позиції соціології культури. Оскільки мас-медіа видозмінюються, трансформуючись із засобу інформатизації суспільства в найважливіший фактор формування суспільної свідомості, культури поведінки, соціокультурних цінностей і норм, вплив засобів масової інформації на свідомість громадян особливо значний під час криз, надзвичайних ситуацій, виборчих кампаній, важливих політично-історичних подій, військових конфліктів, не менш важливими для розуміння стають самі інформаційні технології, що містять ознаки як прямих, так і опосередкованих (неявних) форм впливу на спільноту [14].

Взаємодія культур – особливий вид безпосередніх відносин і зв'язків, які складаються між щонайменше двома культурами, а також тих впливів, взаємних змін, які з'являються в ході цих відносин. Вирішального значення в процесі міжкультурної взаємодії набуває зміна станів, якостей, сфер діяльності, цінностей тієї чи іншої культури, породження нових форм культурної активності, духовних орієнтирів і ознак способу життя людей під впливом імпульсів, що йдуть іззовні.

Оскільки подібні результати готуються поступово, то процес взаємодії культур, як правило, великомасштабне по тривалості явище. Виділяють різні рівні взаємодії культур. Якщо етнічний рівень взаємодії характерний для відносин між локальними етносами, історико-етнографічними та етноконфесійними спільнотами, на національному рівні взаємодії регулятивні функції в значній мірі виконують державно-політичні структури, то цивілізаційний рівень взаємодії набуває спонтанно-історичні форми; проте на цьому рівні і перш, і в даний час можливі найбільш суттєві зміни поля культури. У повсякденній практиці спілкування країн і народів світу найчастіше перекрещуються процеси і відносини, характерні для всіх трьох рівнів взаємодії. За даними статистики простежуються прямий взаємозв'язок рівня економічного розвитку країни і питомої ваги міського населення, причому збільшення чисельності міського населення природним приростом і міграцією населення. Ці складові змінюються в залежності від історичного періоду, району проживання і типу міст. Крім того, міське населення продовжує збільшуватися не тільки за рахунок припливу сільських жителів, а також трудових мігрантів, що оформляють громадянство.

Комунікаційний простір соціуму є виключно складним, полікомпонентним за змістом. Його ха-

рактеризують чинники, що укладають компоненти зовнішнього середовища і зміст внутрішнього середовища, від яких залежить і якість інформування, і розуміння. Цей простір має інформаційну та ментальну структури. В ході взаємодії соціальної системи і навколишнього її середовища система постійно вирішує функціональні проблеми цього процесу, а саме проблеми адаптації, цілепокладання, відтворення структури і зняття напруги, а також інтеграції системи у взаємодії з середовищем.

Однак стійкість соціального простору регіонального соціуму досягається не одним типом зв'язків, а їх поєднанням, відповідним вимогам часу або логіці розвитку території. Певною мірою кожен регіон як феномен і суб'єкт соціального простору в сучасному суспільстві накладає той чи інший відбиток на формування суспільних відносин. Чи не найвиразніше це може виявлятися у специфіці інформаційно-комунікативних засобів, а також особливостей утворення, функціонування та споживання соціальної інформації людьми в процесі взаємодії суспільного буття і суспільної практики. Ядром соціальної організації сучасних спільнот є територіальні громади. Однак цей інститут ще недостатньо сформований через низку чинників впливу, зокрема соціокультурних. Без належного соціологічного супроводу трансформаційних суспільних процесів, деталізації чинників інформаційних та адаптаційних стратегій впливів на громадянську спільноту і адаптаційних заходів ідентифікації мігрантів з громадою регіону, території, міста тощо очевидними є як незавершеність інституціоналізації соціокультурних просторів, так і проблеми інформатизації міста, насамперед виявлення чинників зміни ментальності городян [16].

Якщо держава і громадянське суспільство в цілому використовують інформаційні технології та ресурси, керуючись усвідомленням соціокультурних цілей, то, незважаючи на появу експертних систем оцінки розвитку регіонів у контекстах використання сучасних інформаційних технологій, інформаційно-аналітичне забезпечення розвитку міжкультурних комунікацій відсутнє або недостатньо застосовується на регіональному рівні [8].

Аналіз вітчизняного і зарубіжного досвіду вивчення міського простору як культурологічної категорії дозволяє не тільки визначати певний комплекс чинників, мотивів, механізмів, що впливають на суб'єкт-об'єктні відносини між людиною і навколишнім простором [9], а й брати до розгляду ті характеристики соціального простору сучасного міста, які можна виявити, застосову-

ючи контент аналіз засобів масової інформації: газет, журналів, телебачення, web-ресурсів тощо [7, с. 42], або ж вивчаючи інформаційно-комунікативні структури культуро твірних чинників простору міста – як семіотичні системи, системи колективної пам'яті (музеї, інші банки інформації, архіви, так і нематеріальні системи, що відповідають за утворення і розвиток соціопам'яті міста: урбанонімів, міських текстів і дискурсів [15].

Управління містобудівної діяльності тісно пов'язане з динамікою процесів урбанізації, які характеризуються глобальним розвитком соціально-економічних процесів, концентрацією продуктивних сил і форм соціального спілкування в укрупнених агломератах, поширенням міського способу життя на всю мережу населених місць. Урбанізація сьогодні є концентрацією, спеціалізацією та інтеграцією різних видів діяльності людини, комплексним результатом соціального і економічного розвитку суспільства. У зв'язку з цим завдання управління подібним урбанізованим господарством характеризуються різноплановістю варіантів організації праці, розвитком сфери обслуговування, комфортними побутовими умовами, створенням сучасних культурних і освітніх центрів, високотехнологічних (цифрових) колективних форм обслуговування (систем громадського транспорту, комунальних послуг) і т.д.

Оскільки об'єктом культурної політики може виступати: а) «галузь культури» у вузькому сенсі (мистецькі заклади, бібліотеки, музеї тощо); б) «національна культура» як цілісна система, що включає не лише інституції та мистецькі процеси, а й всі характерні національні культурні практики; в) всі культурно-мистецькі практики, без особливого поділу на національні та космополітичні, «високу» та «популярну» культуру [4]. В даних умовах важливого значення набуває вплив чинників інформаційних технологій на трансформації міжкультурних відносин жителів південного регіону України [12]. Скажімо, сьогодні для вимушених мігрантів мотивацією до міграції (умовою для «входження») є дефіцит трудових ресурсів на іншій території, відсутність міжнаціональної напруженості як загрози неможливості контакту в міжкультурних відносинах, відмова від упереджень і вибір асиміляційної поведінки як стратегії занурення в культурний простір на території місць нового проживання [8]. Тому актуалізується соціологічне вивчення форм і методів інформаційної координації міжкультурних аспектів культурної політики щодо здійснення цілеспрямованих дій

певних структур, відповідальних за її здійснення в комплексі скоординованих заходів.

Для стадії визначення цілей, засад та формування основних механізмів культурної політики можна вказати три принципи типології: за суб'єктом культурної політики, за її об'єктом та за головними цілями. Суб'єктом культурної політики можуть виступати: а) держава; б) місцеве самоврядування; в) структури громадянського суспільства.

Якщо дослідження проблем і значущості проблем міста на вітчизняних теренах зовсім нещодавно вказували на слабкий запит городян щодо інформатизації міського управління, упорядкування соціальних відносин, надання їм стабільності, передбачуваності, загальновизнаності [1], то сьогодні актуалізуються наступні зрізи: а) визначення і порівняння міжкультурних стратегій поведінки культурних груп б) виявлення стратегій ідентифікації, порівняння з апробованими міжкультурними стратегіями для уточнення культурної орієнтації на модель соціокультурного суспільства; в) уточнення реально існуючої моделі соціокультурного суспільства регіону для прогнозування дій по організації міжкультурних відносин у майбутньому [13]. Отже, загальними закономірностями можна вважати те, що міжкультурна асиміляція не обирається як поведінкова стратегія етнокультурних груп поліетнічних регіонів, оскільки примусово впливає на обидві сторони взаємин і радше веде до втрати культурної спадщини і самотності, дійсного розриву і припинення соціокультурних відносин. Але якщо в соціокультурних стратегіях присутні позитивні установки на прийняття іншого способу життя і підтримки самотності, що підкріплюються використанням інформаційних технологій та створенням умов процесу переходу до інтеграції і моделі мультикультурного суспільства, це дозволяє затвердити принципи самоствердження і співучасті в побудові єдиного соціокультурного суспільства.

Активізація дослідження рівня залучення громади до процесу формування та реалізації культурної політики міста і регіону, згідно матеріалів регіонального комплексного дослідження лабораторії соціологічних досліджень МДПУ «Робота культурно-дозвілєвих установ та культурне мапування», дозволила дослідити відповідність принципів і пріоритетних завдань формування культурної політики регіону, відображених в офіційних документах, сучасним тенденціям культурного розвитку, і виявити потребу пошуку рівноваги та створення вираженої

культурної політики, яка б не відтворювала якусь вже існуючу модель, а давала можливість винайти власну, індивідуальну для кожного міста, враховуючи всі особливості місцевої громади [3]. Застосування методики культурного планування як моделі узгодженої співпраці громади і влади дозволило запропонувати рекомендації щодо засобів вдосконалення механізму залучення громади до формування і реалізації культурної політики на рівні міста в наступних положеннях:

- з боку громади – це процес якнайширших обговорень та спільного прийняття рішень, що допомагають місцевій владі визначити наявні культурні ресурси і якнайефективніше використовувати їх задля спільної користі.

- з боку влади – стратегія розвитку, коли в різні перспективні плани, що їх розробляє місцева влада, прямо і опосередковано залучаються культурні ресурси міської спільноти, в яких громада виступає не просто пасивним «об'єктом» планування, а й активним «суб'єктом».

Соціолог Вірт називав основною ознакою міста урбанізм, під яким розуміється специфічний спосіб життя, який визначається типовими видами життєдіяльності та комунікацій індивіда, соціальної групи, суспільства в цілому [2]. Сучасні міста акумулюють цілий комплекс процесів і явищ, що характеризують специфічний спосіб життя великих мас людей в антропогенної екологічної середовищі при високій концентрації населення і виробництва матеріальних і духовних благ. Сьогодні містобудування об'єднано з питаннями сталого розвитку, які дають зрозуміти когерентність природи і суспільства. У зв'язку з цим актуалізуються головні завдання людства: припинення глобальної зміни природи; встановлення природного ресурсобалансу на територіях, що розвиваються; контроль вихідних позицій планування міст; аналіз просторової поведінки спільнот у ресурсозабезпечуючих ландшафтах.

Інтерес до брендингу та вивчення впливу середовища на людину зріс в останні десятиліття у зв'язку з ростом інтересу до екології людини. Для запобігання впливу негативних чинників, пов'язаних із повсюдним погіршенням життя людини в міському середовищі, необхідні активні дії перш за все екологів, соціальних психологів, соціологів, архітекторів, фахівців садово-паркового будівництва і господарств, і, звичайно ж, міської влади. Актуальним представляється поєднання типів просторів, що володіють різною емоційно-образною характеристикою, є свого

роду «матрицею норм поведінки» (причому колективною), створеною засобами ландшафтної архітектури. Тут криються великі можливості ландшафтів як середовища психологічного розвантаження, так і механізму, що створює соціальну напруженість. Відзначимо, що насиченість візуального середовища просторовими структурами, спроектованими і виготовленими в результаті діяльності дизайнерів і архітекторів, справляє сильний вплив на багато фізіологічні і психічні аспекти стану людини і соціуму [2].

На нашу думку, результати дослідження дозволяють обґрунтувати дієвість методу культурного мапування як головного інструменту «оцінки культурного капіталу» або «культурної оцінки громади». Інструмент дослідження та консультування, що має на меті не просто оцінку культури певної громади чи регіону, а й залучення громадян [5], що вимагає відкритого підходу і визнання правомірності культурних прагнень різних соціальних страт громади. Очевидно, що аналізовані нами дослідження не вичерпують всіх питань механізму активізації залучення громади до процесу формування та реалізації культурної політики на рівні міста, насамперед потребуючи подальших досліджень технологічного ресурсу регіональної міжкультурної взаємодії з урахуванням специфіки кожної територіальної громади, з огляду на стан розвитку громадських організацій і стан відкритості соціокультурного середовища регіону до змін [3]. Однак, як бачимо з викладеного вище, соціологічні виміри сьогодення дозволяють констатувати множинну сумісність територіальних ідентичностей, які перетинаються, розвиваються і примножуються через нові численні форми культурного самовизначення і пошук більш ефективних способів спільного життя, що дає нам змогу зробити певні висновки щодо перспективних напрямків спрямування соціологічних досліджень міжкультурних взаємодій регіональних спільнот.

Висновки.

Соціокультурний регіональний простір сьогодні переважно розглядається як структурований соціальний простір, в якому трансформаційні зміни в суспільстві призвели до інтенсифікації різних форм мобільності соціальних суб'єктів, зміни якісного і кількісного складу соціально-культурних груп, виникнення нових – за чинниками обумовленості, поглиблення культурно-середовищної поляризації всередині традиційних, формування нової моделі міжкультурних взаємин тощо.

Зміни, викликані трансформаційними процесами, обумовлюють еволюцію соціологічних розвідок від досліджень соціальних аспектів урбанізації та їх впливу на діяльність окремих індивідів і спільнот до вивчення чинників функціонування самостійних соціокультурних утворень у широких контекстах регіонального розвитку.

Сьогоднішньою проблемою соціологічного супроводу постають відносно слабкі кореляції між соціально-культурними чинниками формування регіональних спільнот та динамікою міжкультурно-комунікативних характеристик індивідів в інформаційних умовах сьогодення,

що ускладнює застосування традиційних для соціології методик вивчення процесів соціальної мобільності.

Особливої актуальності набуває аналіз соціокультурної політики і стратегій культурного розвитку місцевих громад у контексті проблем, викликаних наслідками війни, що ґрунтується на принципі багатовимірного ієрархічного дослідження стратифікаційних моделей з комбінацією об'єктивних і суб'єктивних індикаторів, якісних і кількісних вимірників об'єктивних і суб'єктивних показників для виявлення найбільш успішних адаптаційних стратегій.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

1. Белоусов В. Г. Институционализация социального пространства города: социокультурный аспект: автореф. дис. ... канд. социол. наук: спец. 22.00.04 «Специальные та галузеві соціології» / В. Г. Белоусов. – Київ, 2005. – 13 с.
2. Врис Г. Большой город великое искусство / Г. Врис. – Режим доступа: <http://magazines.russ.ru/logos/2002/3/vris.html>.
3. Звіт за результатами соціологічного дослідження «Робота культурно-дозвіллевих установ та культурне мапування очима мелітопольців» / за ред. Л.В. Афанасьєвої, А.В. Орлова, І.В. Букреєвої, Л.Ф. Глинської. – Мелітополь: МДПУ ім. Б. Хмельницького, Лабораторія соціологічних досліджень, 2012. – 32 с.
4. Культурна політика України: національна модель у європейському контексті. Аналітична доповідь. – Режим доступа: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/Kul%5C_tura2012-6090f.pdf.
5. Орлов А. В. Практики культурного мапування як шлях гармонізації міського середовища в соціологічному вимірі / А. В. Орлов // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»]. Сер.: Соціологія. – 2014. – Т. 234. – Вип. 222. – С. 46-50.
6. Парсонс Т. Социальные системы / Т. Парсонс. – Режим доступа: <https://iphras.ru/uplfile/root/biblio/vst/2008/parsons.pdf>
7. Порозов Р. Ю. Культурно-образовательное пространство города / Р. Ю. Порозов. – Екатеринбург, 2016. – 174 с.
8. Результати соціологічного дослідження, проведеного у рамках проекту «Започаткування Національного діалогу в Україні» (січень-червень 2015 р.). – Режим доступа: <http://ndialog.org.ua>.
9. Савруцкая Е. П. Коммуникационный аспект инновационных трансформаций в конструировании социальной реальности / Е. П. Савруцкая // Культурологический журнал. – Режим доступа: http://www.cr-journal.ru/rus/journals/55.html&j_id=6
10. Сенюра О. В. Специфіка та тенденції розвитку сучасного міста в соціологічному дискурсі / О. В. Сенюра // Український соціум: науковий журнал. – 2009. – № 3. – С. 25-36.
11. Сорока Ю. Г. Соціокультурні зміни міста як міждисциплінарна проблема / Ю. Г. Сорока // Збірка наукових праць учасників Харківських соціологічних читань. Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства. – 2008. – С. 454-456.
12. Сухорукова А. В. Вплив ЗМІ на формування духовності особистості та суспільства / А. В. Сухорукова // Культура народов Причерноморья: научный журнал. – Симферополь: Межвузовский центр «Крым», 2006. – № 84. – С. 78-82.
13. Цимбалюк Н. М. Институциональная модернизация культурно-дозвіллевої сфери в Україні: автореф. дис. ... д-ра соціол. наук: спец. 22.00.04 «Специальные та галузеві соціології» / Н. М. Цимбалюк. – Київ, 2005. – 34 с.
14. Шакурова М. В. Социокультурное пространство как условие становления социокультурной идентичности личности / М. В. Шакурова. – Режим доступа: <http://www.e-culture.ru/Articles/2007/Shakurova.pdf>
15. Шелегина О. Н. Коммуникационное пространство региональных музеев / О. Н. Шелегина // Культурологический журнал. – 2012. – Вып. 4. – Режим доступа: www.cr-journal.ru/rus/journals/171.html&j_id=12.
16. Шматко Н. А. Территориальная идентичность как предмет социологического исследования / Н. А. Шматко, Ю. Л. Качанов // Социс. – 1998. – № 4. – С. 94-98.

REFERENCES

1. Byelousov, V.G. (2005). Insty` tucionalizaciya social` nogo prostoru mista: sociokul` turny` j aspekt [Institutionalization of the social space of the city: the socio-cultural aspect] *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
2. Vris, G. (2018) *Bol'shoj gorod velikoe iskusstvo [Big city great art]*. Retrieved from <http://magazines.russ.ru/logos/2002/3/vris.html> [in Russian].

3. Afanasyeva, L.V., Orlov, A.V., Bukryeyeva, I.V. & Glynska, L.F. (Eds.). (2012). *Zvit za rezul'tatamy` sociologichnogo doslidzhennya «Robota kul'turno-dozvillyevy`x ustanov ta kul'turne mapuvannya ochy`ma melitopol`civ»* [Report on the results of a sociological study «The work of cultural and leisure institutions and cultural mapping of the eyes of Melitopolites»]. Melitopol`: MDPU im. B. Hmel`ny`cz`kogo, Laboratoriya sociologichny`h doslidzhen [in Ukrainian].
4. *Kul`turna polity`ka Ukrayiny` : nacional`na model` u yevropejs`komu konteksti. Anality`chna dopovid* [Cultural Policy of Ukraine: National Model in the European Context. Analytical report]. (2018). Retrieved from: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/Kul%5C_tura2012-6090f.pdf [in Ukrainian].
5. Orlov, A.V. (2014). Prakty`ky` kul`turnogo mapuvannya yak shlyax garmonizaciyi mis`kogo seredovy`shha v sociologichnomu vy`miri [Practices of cultural mapping as a way of harmonizing the urban environment in a sociological dimension] Naukovi praci [Chornomors`kogo derzhavnogo universy`tetu imeni Petra Mogy`ly` kompleksu «Ky`yevy-Mogy`lyans`ka akademiya»]. *Ser.: Sociologiya*, 234 (222), 46-50 [in Ukrainian].
6. Parson, T. (1968). *Social`nye sistemy* [Social systems]. Retrieved from: <https://iphras.ru/uplfile/root/biblio/vst/2008/parsons.pdf> [in Russian].
7. Porozov, R. (2016) *Kul`turno-obrazovatel`noe prostranstvo goroda* [Cultural and educational space of the city]. Ekaterinburg. Ural. gos. ped. un-t. [in Russian].
8. *Rezul`taty` sociologichnogo doslidzhennya, provedenogo u ramach proektu «Zapochatkuvannya Nacional`nogo dialogu v Ukrayini» (sichen` – cherven` 2015»* [Results of a sociological study conducted within the framework of the project «Launching the National Dialogue in Ukraine» (January-June 2015)]. (2015). Retrieved from: <http://ndialog.org.ua> [in Ukrainian].
9. Savruckaja, E.P. (2018) Kommunikacionnyj aspekt innovacionnyh transformacij v konstruirovanii social`noj real`nosti [The communication aspect of innovative transformations in the construction of social reality] *Kul`turologicheskij zhurnal*. Retrieved from: http://www.cr-journal.ru/rus/journals/55.html&j_id=6 [in Russian].
10. Senyura, O.V. (2009). Specyfika ta tendenciyi rozvytku suchasnogo mista v sociologichnomu dyskursi [Specificity and trends of development of a modern city in sociological discourse]. *Ukrayins`kyj socium: nukovy`j zhurnal*, 3, 25-36 [in Ukrainian].
11. Soroka, Yu.G. (2008). Sociokul`turni zminy mista yak mizhdyscyplinarna problema [Socio-cultural changes of the city as an interdisciplinary problem] *Zbirka naukovy`h prac` uchasnykiv Harkivsky`h sociologichny`h chytan`. Metodologiya, teoriya ta praktyka sociologichnogo analizu suchasnogo suspil`stva*, 454-456 [in Ukrainian].
12. Suhorukova, A.V. (2006). Vplyv ZMI na formuvannya duxovnosti osobystosti ta suspil`stva [Influence of mass media on formation of spirituality of the person and society]. *Kul`tura narodov Prychernomorya: nauchnyj zhurnal*, 84, 78-82 [in Ukrainian].
13. Cymbalyuk, N.M. (2005). *Instytucional`na modernizaciya kul`turno-dozvillyevoyi sfery v Ukrayini* [Institutional modernization of cultural-leisure sphere in Ukraine]. Extended abstract of Doctor`s thesis. Kyiv [in Ukrainian].
14. Shakurova, M.V. (2016). *Sociokul`turnoe prostranstvo kak uslovie stanovlenija sociokul`turnoj identichnosti lichnosti* [Socio-cultural space as a condition for the formation of a socio-cultural identity of an individual]. Retrieved from: <http://www.e-culture.ru/Articles/2007/Shakurova.pdf> [in Russian].
15. Shelegina, O.N. (2012). Kommunikacionnoe prostranstvo regional`nyh muzeev [Communication space of regional museums]. «*Kul`turologicheskij zhurnal*», 4. Retrieved from: www.cr-journal.ru/rus/journals/171.html&j_id=12 [in Russian].
16. Shmatko, N.A. (1998). Territorial`naja identichnost` kak predmet sociologicheskogo issledovaniya [Territorial Identity as a Subject of Sociological Research]. *Socis*, 4, 94- 98 [in Russian].

Ольга Валеріївна Горпинич

Кандидат філософських наук, доцент
Державний університет телекомунікацій
03680, Київ, вул. Солом`янська, 7

Email: olga220570gor@ukr.net

Зарема Ізмаїловна Ібрагімова

Аспірант
Державний університет телекомунікацій
03680, Київ, вул. Солом`янська, 7

Olha Horpynych

PhD, Associate Professor
State University of Telecommunications
7, Solomenska Str., Kyiv, 03680, Ukraine

Zarema Ibrahimova

Postgraduate student
State University of Telecommunications
7, Solomenska Str., Kyiv, 03680, Ukraine

Цитування: Горпинич О. В. Дослідження соціально-культурного розвитку міського простору в соціологічних вимірах сьогодення / О. В. Горпинич, З. І. Ібрагімова // Науково-теоретичний альманах «Грані». – 2019. – Т. 22, № 1. – С. 34-41.

Citation: Horpynych, O.V. & Ibrahimova, Z.I. (2019). Doslidzhennia sotsialno-kulturnoho rozvytku miskoho prostoru v sotsiolohichnykh vymirakh sohodennia [Research of socio-cultural development of urban space in the sociological dimensions of the present]. *Scientific and theoretical almanac «Grani»*, 22(1), 34-41.

Стаття надійшла / Article arrived: 08.12.2018

Схвалено до друку / Accepted: 11.01.2019